

УДК [930.25:327](477.87)“2009”

М. В. ДЕЛЕГАН*

ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ВЕКТОРИ РЕГІОНАЛЬНОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В 2009 РОЦІ

Висвітлено результати регіонального міжнародного співробітництва Держкомархіву Закарпатської області в 2009 році.

Ключові слова: регіональне міжнародне співробітництво; домовленості; документи; архівісти.

У 2009 році Державний архів Закарпатської області системно та ефективно здійснював розвиток одного з пріоритетних напрямів своєї діяльності – регіонального міжнародного співробітництва.

У міру можливостей виконувалися зобов'язання за чинними міжнародними договорами про співробітництво з Генеалогічним товариством Юта (США), Будапештським міським архівом (Угорщина), Інститутом суспільних наук Словацької академії наук (Кошіце), Сатумарським повітовим музеєм (Румунія) та іншими установами.

Угоду про співробітництво з Генеалогічним товариством Юта підписано у квітні 2009 р. в новій, оптимізованій редакції. На її виконання партнери з США надали архіву нове цифрове обладнання. У 2010 р. планується збільшити обсяги виконання договірних зобов'язань.

За результатами співпраці з колегами Будапештського міського архіву (Угорщина) підготовлено до спільного видання Анотований перелік фондів Держархіву області, що стосуються історії Угорщини. Одночасно завершується підготовка до публікації Анотованого переліку документів з історії України (вони зберігаються в архівах сусідньої держави). Обидва Анотовані переліки планується видати у 2010 р.

Зі зміною керівництва Саболч-Сатмар-Березького комітатського архіву Угорщини передбачено, як засвідчила перша зустріч у 2009 р. двох керівників, активізувати співпрацю з цим архівом.

Досить результативно здійснювалося виконання договірних зобов'язань з Сатумарським повітовим музеєм (Румунія). Спільно проводилася науково-дослідницька робота та підготовка до видання збірників документів. Упродовж 2009 р. реалізовувалися два проекти. В результаті завершено підготовку до виходу у світ двох збірників документів на основі виявлених першоджерел у Держархіві області та архівах і музеях Румунії:

* *Делеган Михайло Васильович* – кандидат історичних наук, директор Державного архіву Закарпатської області.

Перший – “Українці комітату Сатмар: релігійне життя XVIII ст.” Термін виходу у світ – 2010 р. (видання перенесено з 2009 р. через відсутність коштів).

Другий – Мукачівська греко-католицька єпархія. Документи. Т. 2. Через фінансові проблеми термін видання перенесено на 2010 р.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 2 липня 2009 р. № 594 “Про затвердження Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 роки”, наказу Держкомархівів України від 30 липня 2008 р. № 164 щодо виконання заходів зазначеної Державної цільової програми, Держархівом області 07.11.2008 р. видано наказ № 58. Відповідно до наказу, продовжувалося співробітництво з архівними службами сусідніх країн, зокрема з метою інформування громадськості з питань європейської інтеграції України.

На виконання зазначених наказів архів щороку бере участь у заходах, які проводяться в області (Дні Європи, Дні культури європейських країн, Дні Добросусідства). Експонуються документальні виставки, у тому числі і в місцях проведення масових заходів, що готуються архівом на основі документів Національного архівного фонду України.

Незважаючи на кризові явища, співпраця архіву з Інститутом суспільних наук залишалася досить ефективною і перспективною. Зокрема, 11–14 листопада 2009 р. у Конгресовому центрі Словацької академії наук, у Старій Лесні, проведено наукову конференцію “Українська Повстанська Армія в повоєнний період у Карпатському регіоні II: Бандерівці – ідеї, аспекти, особливості”. Організаторами конференції виступили Інститут суспільних наук, факультет гуманітарних дисциплін університету ім. Матея Бели в Банській Бистриці (Словаччина), Словацько-українська комісія істориків при Словацькій академії наук та Державний архів Закарпатської області. Це вже друга конференція з вказаної тематики.

Співробітництво архіву з науковцями і архівістами Словацької Республіки у 2009 р. набуло нових рис і значного розвитку. Здійснювалися спільні дослідження. Виявлено численні документи з історії України в архівах Словаччини. У цьому році за результатами проведеної роботи передбачається проведення чергової, третьої міжнародної конференції, видання збірника архівних документів, тематичної виставки тощо.

Згідно з домовленостями, у березні 2009 р. Держархівом спільно з Генеральним консульством України у Пряшеві, у приміщенні Пряшівського університету, відкрито виставку архівних документів з нагоди 70-річчя Карпатської України. У серпні 2009 р. архів надав практичну допомогу Генеральному консульству України в Пряшеві в організації тематичної документальної виставки у Словаччині з нагоди Дня Незалежності України.

Важливо зазначити, що на виставці з нагоди 70-річчя Карпатської України, влаштованій архівом у Хусті було використано також документи, отримані від колег-архівістів з Румунії та Угорщини.

У листопаді 2009 р. у м. Ніредьгазі Угорської Республіки другий рік поспіль за участю архіву експонувалася виставка архівних документів і тематичних видань з нагоди річниці пам'яті Голодомору в Україні 1932–1933 рр.

Виставки проводилися в рамках виконання “Плану першочергових заходів щодо розвитку зв'язків з українцями, які проживають за межами України, зі збереження, захисту та популяризації культурних надбань українства у світовому цивілізаційному просторі на 2008–2009 роки”, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2008 р. № 668-р та заходів Державної цільової програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2008–2011 роки, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. № 594.

Виконанню вимог вказаних урядових документів служать стабільні ділові контакти керівництва архіву та участь в основних заходах, що проводяться Генеральними консульствами Словаччини, Угорщини і Чехії, насамперед, відповідно в містах Ужгороді, Берегові та Львові.

У 2009 р. директор архіву брав участь в українсько-словацькому та угорсько-українському Днях Добросусідства.

На прохання голови Закарпатської обласної ради М. М. Кічковського у травні 2009 р. архівом було передано для вручення в дарунок чеській офіційній делегації краю Височина близько десятка видань, що вийшли у світ за участю архіву.

27 жовтня 2009 р. на запрошення новопризначеного Генерального консула Чеської Республіки у Львові Давіда Павліта директор архіву взяв участь в офіційному прийомі з нагоди державного свята Чеської Республіки – Дня заснування незалежної держави Чехословаччини, а 17 листопада 2009 р. взяв участь і виступив на відкритті виставки “1989 – очима фотографів”. Виставку було відкрито за участю представника дипломатичної місії Угорщини в м. Ужгороді та Генерального консульства Чехії у м. Львові в с. Колочава Міжгірського району. Вона була присвячена Дню Свободи Чеської Республіки і пов'язана з подіями Оксамитової революції у Чехословаччині та падінням Берлінської стіни.

6 листопада 2009 р. відбулася зустріч директора архіву з Генеральним консулом Словацької Республіки в м. Ужгороді п. М. Сладечеком, який висловився за активізацію контактів і участь у культурно-наукових заходах, які проводить архів, зокрема, за підтримки народного депутата України С. М. Аржевітіна.

Керівництво архіву брало посильну участь у підготовці до встановлення погруддя Т. Шевченка у м. Сату Маре (Румунія), яке відбулося

влітку 2009 р., у підготовці перепоховання праху співця Карпатської України В. Гренджі-Донського з Братислави (Словаччина) на Україні (Закарпатті).

Держархів області у 2009 р. здійснював також ініціативне інформування Закарпатської обласної державної адміністрації з питань міжнародного регіонального співробітництва. Зокрема, у зв'язку з підготовкою до зустрічі Президентів України і Угорщини, двічі надавалася інформація щодо співробітництва архіву з архівними установами Угорської республіки. З метою подальшого розвитку українсько-угорського співробітництва в галузі архівної справи, науки і культури на регіональному рівні керівництвом архіву пропонувалося на міждержавному рівні провести таку роботу.

Відкрити доступ архівістам, науковцям, дослідникам України до документів з історії України, які зберігаються в архівах Угорщини, зокрема, Мараморошських процесів, історії релігії, матеріалів перепису населення Закарпаття 1941 р. та інших. Доступ до вказаних документів залишається закритим до теперішнього часу, ігноруючи неодноразові звернення української сторони; вивчити і сприяти поверненню в Україну культурних цінностей, вивезених угорськими окупаційними властями із Закарпаття в роки Другої світової війни; встановити меморіальні дошки на спорудах у м. Будапешті, на іщі якої був навчальний заклад, де навчався Президент Карпатської України, Герой України А. І. Волошин, де утримувалися, а потім були страчені угорсько-фашистськими військами захисники Карпатської України у с. Ворюлопйош, що поблизу м. Ніредьгаза Угорської Республіки.

Держархів області також вносив пропозицію провести Другу українсько-угорську міжнародну наукову конференцію архівістів. Перша відбулася у 2005 р. на базі архіву у м. Ужгороді. Вона отримала високу оцінку фахівців і широке висвітлення у засобах масової інформації.

Серед вказаних пропозицій у 2009 р. реалізовано тільки одну: в результаті багаторічних наших вимог у с. Ворюлопйош відкрито меморіальну дошку на честь захисників Карпатської України.

Під час роботи V з'їзду Співки архівістів України у 2009 р. з Л. Сьогі погоджено проведення Другої українсько-угорської міжнародної наукової конференції архівістів у 2010 р. в Угорщині. Отже, маємо перспективу реалізувати ще одну важливу пропозицію архіву.

Архівісти області брали участь у виконанні рекомендацій, висловлених у Плані заходів з реалізації положень Змішаної українсько-угорської комісії та Плану аналогічної українсько-словацької комісії.

Здійснювався обмін виданнями архіву із зарубіжними колегами. Зокрема, вперше на нашу адресу надійшов журнал архівістів Румунії – "Archives Review". Продовжувалося картонування справ у архіві

з використанням коробок, отриманих від колег-архівістів з Будапештського міського архіву.

Завдяки міжнародним контактам архів надав колегам практичну допомогу, зокрема, Ужгородській митниці в уточненні дати її створення.

У 2009 р. встановлено контакти з музеєм Голокосту у Єрусалимі (Ізраїль), з яким планується укладення угоди про співробітництво.

На підставі аналізу роботи у серпні 2009 р. архів вніс пропозиції до Державного комітету архівів України щодо необхідності змін до Генеральної угоди про співробітництво Державного комітету архівів України з Генеалогічним товариством Юта (США).

Щоправда, через відсутність коштів окремі питання міжнародного регіонального співробітництва залишилися відкритими, зокрема, не реалізовано домовленість з угорськими колегами щодо обміну групами архівістів для вивчення досвіду роботи.

У 2010 р. ми запланували важливі і змістовні заходи в рамках міжнародного регіонального співробітництва: у квітні на базі архіву передбачається проведення міжнародної краєзнавчо-мистецької акції “Карпатська Корона–2010”, у червні – спільної наукової конференції з Інститутом суспільних наук Словацької академії наук тощо.

Освещены результаты регионального международного сотрудничества Госархива Закарпатской области в 2009 году.

Ключевые слова: региональное международное сотрудничество; договоренности; документы; архивисты.

There is highlights the results of regional and international cooperation of State Archive of Zakarpattia region in 2009.

Keywords: regional international cooperation; agreement; documents; archivists.